

S Z E M L E

Magyar könyvészet, 1921–1944. A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke. Bibliographia Hungarica, 1921–1944. Catalogus systematicus librorum in Hungaria editorum. Közread. az Országos Széchényi Könyvtár. 2. Társadalomtudományok I. Társadalom – Politika – Közgazdaságtan. Szerk. KOMJÁTHY Miklósné. Bp. 1985, Egyet. Ny. 608 l.

A két világháború közötti időszak nyolc kötetre tervezett bibliográfiájának immár a negyedik kötete fekszik előttünk. Mint tudjuk, ennek az ETO szakaszai alapján szerkesztett nagyszabású könyvészeti műnek egyes kötetei nem a szakszámok, hanem a fontosság, a használati gyakoriság rendjében követik egymást. Így jelent meg elsőnek a 8-as szakszám, tehát a nyelvészet és irodalom két kötete. Lehetséges, hogy utána a történelemnek kellett volna következnie, de ennek szakszerű feldolgozásához szükség volt az első három szakszámot felölelő I. kötetre, de még inkább a 3-as szakszám, a társadalomtudományok két kötetére. A társadalomtudományok ugyanis alapvetően ölelkeznek a történelemmel, az ETO bevezető utasításai szerint számos területen fedik is egymást, a társadalomtudományi munkák egy része idővel átkivánczik a történelmi szakba. „Idővel”, és ez az idő be is következett. Jó fél évszázados távlatlalt, tökéletesen megváltozott politikai és társadalmi viszonyok közepette elkészült a 3-as szak első kötete, az eddigi köteteknél megszokott renddel, nyomdai kiállítással, a hagyományos pontossággal és beosztással. Ismerősként veheti kézbe használója, amint hogy az első kötet megjelenése óta ismerős a szerkesztője, Komjáthy Miklósné, és említsük meg munkatársai közül a minden kötetben vele szereplő Froemel Károlyné és a tartalmi csoportosítást végző S. Lengyel Márta nevét. Ez az ETO rendjében másodikként számított kötet a következő szakterületeket öleli fel: Társadalomtudomány általában – Statisztika – Politika – Közgazdaságtan. Politikai gazdaságtan.

Sokszor szoktuk hol tréfásan, hol a szakozás problémáival birkózva emlegetni,

hogy a könyveket nem az ETO kategóriáinak figyelembevételével írják. Átlapozva ezt a kötetet hozzátehetjük, hogy még kevésbé élnek az emberek az ETO kategóriái szerint, társadalmunk nem ezek alapján rendezkedik be. A biológiai lét ezernyi összefonódása a társadalmi létre is jellemző: ami politika, az egyben társadalmi és közgazdasági jelenség is, és vice versa. Ez viszont azt jelenti, hogy amennyiben egy bibliográfia lelkiismeretesen és használható módon törekszik feltárni a társadalmi jelenségeket, nem bánhat szűkösen az utalókkal. És az első megnyugtató észrevétel e könyvészetben lapozva éppen az utalók bősége. Említsünk meg két kiragadott példát. A „Parasztság. Kisbirtokosok” című fejezetben felsorolt 158 tételből mindössze 11 tartozik szorosan e szakszámhoz, a maradék 147 tétel a címek rövid feltűntetésével más szakterületre utal, ahol a mű pontos bibliográfiai leírását találjuk. Ott viszont más olyan műveket is találunk, amelyek ehhez a fejezethez irányítják az érdeklődőt. A bevezető tájékoztató példaként hozza fel, hogy az „Állam és egyház. Egyházpolitika” fejezet milyen szorosan ölelkezik két másik szakszámmal, vagy hogy Székfü Gyula *Állam és nemzet* című könyvét a 3-as szakban a „Nemzetiségi kérdés” fejezet említi ugyan, de valójában a mű a 9-es szakhoz, a „Magyarország története” fejezethez tartozik.

E példák világosan mutatják, hogy az összeállítók végig milyen nehézségekkel küzdöttek – sikerrel – a munka során, és nyilván az egységesség kedvéért hagytak fel az eddigi kötetek több lektor foglalkoztató gyakorlatával, és adták az egész kötetet egyetlen lektor, Lackó Miklós kezébe.

Másfajta példaként megemlíthetjük azt a 11 fejezetet, amely a magyarországi szakstatisztikákat sorolja fel. Aki keresett már könyvtárban statisztikai műveket, az értékelni fogja az itt harminc lapon keresztül áttekinthető rendbe felsorakoztatott ilyen jellegű munkákat. Ezek megtalálása mind a betűrendes, mind a szakkatalógusban annyi buktatóval jár, itt pedig az Országos Széchényi Könyvtár jelzetével

együtt könnyen rájuk akadhatunk. A könyv használhatóságaként megemlíthetjük azt is, hogy olykor szinte gyorstájékoztató kézikönyv szerepét is betölti. Milyen szépen egymás mellett sorakoznak például a két világháború között szereplő különféle politikai pártok és szakszervezetek, és aligha találunk más könyvet, amely a korszak több mint félszáz ifjúsági szervezetét betűrendben és a rávonatkozó irodalommal együtt felsorolná.

Végül — mint már az előző köteteknél is tettük — nem győzzük hangsúlyozni a gyűjteményes kötetek analitikus felvételeinek hasznosságát, ami még fokozottabb jelentőséget kap ebben a társadalom ezerszínű kaleidoszkópját reprezentáló kötetben. Mennyiféle társadalmi téma adott tollal emberek kezébe! Eredményeik, megfigyeléseik eddig a gyűjteményes kötetek általánosító szakrendjében túlnyomórészt elűntek az érdeklődők, kutatók elől. Most akár e könyvészeti kötetben böngészve is sok érdekes címhez hozzájuthatnak a témabibliográfiák összeállítói.

Várjuk a folytatást, s a kötetek szaporodásával egyre égetőbbé váló befejező kötetet a mutatókkal.

KELECSÉNYI ÁKOS

Pierre Riché—Guy Lobrichon (szerk.): Le Moyen Age et La Bible. Paris, 1984. Beauchesne 639 1.

A párizsi Beauchesne kiadó az elmúlt év őszén nagyszabású, közel 200 munkatárs közreműködésével készülő nemzetközi vállalkozást indított útnak két kötet megjelentetésével. A *Bible de tous les temps* (BTT) címet viselő sorozat szerkesztője Charles Kannengiesser, a neves patrológus. A tervezett hét kötet a Biblia és a kereszténység kapcsolatát tárgyalja a történelmi tudományok szempontjai alapján. Az első könyv: *Le monde grec ancien et la Bible* 422 oldal terjedelmű, Claude Montdésert, a „Source Chrétienne” sorozat egyik szerkesztője irányításával készült, a bevezetón kívül húsz tanulmányt tartalmaz, főként a patrisztika tárgyköréből. A medievisták figyelmét is megérdemlik e tanulmányok, hiszen az ókori örökséget fejlesztették, kamatoztatták a következő korok.

A sorozat szám szerint negyedik, megjelenés alapján második kötete a középkor és a Biblia kapcsolatát vizsgálja, szerkesztői P. Riché, a Nanterre-i egyetem (Paris X) professzora és Guy Lobrichon, aszisztens a Collège de France-on. A 639 oldal terjedelmű kötet a VII. századtól a reformációig kíséri figyelemmel a Biblia sorsát. A tanulmányokat bibliográfia kö-

veti, 231 könyv illetve cikk címét tartalmazva, s a következő évtizedekben minden bizonnyal a legjobb eligazításul fog szolgálni a témát tárgyaló írásközönében. Könyvészeti szempontból a 47 egységet felölelő „Le livre” rész a leghasznosabb.

A remekül tagolt kötet négy fő fejezetre osztva 28 tanulmányt ad közre. A szerkesztők minden egységet rövid tanulmányokkal vezetnek be, s ezek alapján azonnal világos, hogy nem egy témát, a Bibliát különböző szempontok szerint feldolgozó írásközön halmazát kapja az olvasó, hanem egy minden tekintetben átgondolt terv mintaszerű kivitelezésével áll szemben, ami bizony a tanulmánykötetek időnként sivatagosnak tűnő tájkain üdítő oázis.

Az első nagy részt („Le livre”) a Biblia neveit tárgyaló tanulmány előzi meg Monique Duchet-Suchaux és Yves Lefèvre tollából. Mme Duchet-Suchaux a „nouveau Du Cange” vezető munkatársa, s így az egyébként rövid tanulmány mögött a középkori latinítás feldolgozás egyik legmonumentálisabb vállalkozás van aranyfedezatként a szó szoros értelmében. Ezen kívül magát a könyvet még öt írás tárgyalja. Az École Normale Supérieure könyvtárosa, Pierre Petitmangin a középkori könyvtárak inventáriumain keresztül vizsgálja a „par excellence” könyv helyzetét. Laura Light a Szentírás latin nyelvű változatait és a szövegrevíziók állandó folyamatát kíséri figyelemmel, azt bizonyítva, hogy a múlt századvég nagy tudósának, Samuel Bergernek napjainkig hézagpótló művében (*Histoire de la Vulgate pendant les premiers siècles du Moyen Age*, Paris 1893, réimpr. Hildesheim, 1976) lefektetett és a tudományos közgondolkodásba átment tételei jelentős részét felül kell vizsgálni. A középkor újdonságáról, a glosszáról Guy Lobrichon írja, hogy szemléltörténeti jelentőségük szorosan kapcsolódik a kor egyháztörténelméhez, így például a laoni glossza reformeszméket hordoz. A teológusok hasznos eszköze a „szókonkordancia” a XIII. századtól kezdve (Mary A. és Richard H. Rouse írása), ám a Biblia a teológusok, klerikusok körén túl nagyobb tömegekhez is szól. Ez utóbbit támasztja alá angol példán keresztül a bibliafordításokat számba vevő fejezet Micheline Larès tollából.

A második egység írásai azt dolgozzák föl, hogyan tanulmányozták a Bibliát a középkorban. Pierre Riché, a karoling kor és a középkori neveléstörténet egyik legkiválóbb ismerője a karoling reneszánsz szentírásmagyarázatának munkaeszközeit és módszereit ismerteti. Magától értetődő, hogy a középkori tanulmányok közép-

pontjában a Biblia állt akár a XII. század iskoláiban (Jean Châtillon), akár a XIII. század elejétől szerveződő egyetemeken (Jacques Verger). De az egyetemi oktatásban nem részesült szerzetesek sem maradtak híján a biblikus ismereteknek. Dom Jacques Dubois (tanulmányi igazgató a Sorbonne EPHE történelmi és filológiai szakán) terjedelmes tanulmánya — mely minden tudományossága ellenére is megőrzi eredeti ízét s olvashatósságát — a „lectio — oratio — meditatio” módszerén keresztül a szerzetesek mindennapi foglalatosságába, s ezen keresztül gondolat- és kifejezésvilágukba enged bepillantást.

A Biblia megélése c. fejezet a „Könyv” gondolatainak jogi, politikai, sőt mindennapi gyakorlatra történő lebontását kíséri figyelemmel. Az utolsó rész már a középkor végi kereszténységnek a Bibliával kapcsolatos új problémáit tárgyalja, hogy átmenetet képezzen a reformáció korához.

Kutatók és publicisták a közelmúltban újra nagy érdeklődéssel fordultak az európai szellemi és művészi életet majd két évezreden keresztül döntően befolyásoló könyv, a Biblia felé. A Beauchesne kiadó vállalkozása, melynek két újabb kötete 1985 őszére várható, a történészek és könyvtörténettel foglalkozók pótolhatatlan munkaeszköze lesz, hogy a Biblia történetéről a nagyközönség számára is érvényes, a népszerűsítés számtalan tévedését kiküszöbölő, a modern szellemtudományok legújabb megállapításait tükröző ismereteket nyújthassanak.

TÖRÖK JÓZSEF

Hieronymus, Frank: Oberrheinische Buchillustration. 1—2. Basel, 1983—1984 Universitätsbibliothek. 164 + LXIII, 811 l., 4 tab. — 30 cm

A fenti címmel két részletben nagyszabású kiállítást rendezett Frank Hieronymus a bázeli könyvdíszítéstről a helyi egyetemi könyvtárban: az első (1972-ben) a 15. századot, a második (1984-ben) az 1501—1545 közötti korszakot ölelte fel. Mindkét alkalommal részletes katalógus is jelent meg, amely maradandóan megőrizte a nagy gondossággal összeállított, de csupán néhány hónapra szóló bemutatót. Tegyük rögtön hozzá, hogy ez így a régi nyomtatványokkal foglalkozók nagy hasznára történt.

Az első kötet — pl. a vitrinek számozásával — pontosan igazodott a kiállításhoz, és miután a folytatását jelentő második alkalomra már elfogyott — kiegészítve és korrigálva — utánnomták. A második kötet már-már szétfeszítel egy kiállítási katalógus terjedelmét: közel 900 lap és két

és fél kiló! A sokszorosított formában közreadott mű szövegenek mérete tehát már önmagában is imponáló. Egy-egy lapra kb. 7500 betűhelyet zsúfolva — leszámítva a kb. 170 lapnyi illusztrációt — mintegy 110 szerzői ívnek megfelelő szöveg található benne, ami e tekintetben pl. a RMNy nem éppen karesú első kötetével veszi fel a versenyt.

A második kötet már nem tapad olyan szorosan az ideiglenes bemutatóhoz, hanem szinte monográfiaszzerűen mutatja be a bázeli könyvdíszítést a 16. század első 45 évéből. A korszak zárása az első pillanatban szokatlanul tűnik, hiszen az ember inkább a század első felére számítana, azonban Vesalius *Anatomiája* (1543) és Münster *Cosmographiája* (1544 és 1545) a bázeli könyvillusztrálás nagy korszakának végét jelöli ki. Ebben az időben a bázeli könyvnyomtatás az egész európai tudományos könyvkiadás élvonalában álló művek hosszú sorának közreadásával magasodott ki. Elég legyen ehhez csupán az akkor Bazelben lakó Erasmus és nagy műveltségű nyomdász-kiadója, Frobenius nevét felidézni.

A fentiekben már vázolt szokatlanul nagy terjedeleme igen magvas mondanivalót tartalmaz, amit a szerző a szakirodalom rendkívül széles ismeretében fejtett ki. (Jó példa erre, hogy a bevezető szövegét azzal szinte pontosan azonos terjedelmű jegyzetapparátus kíséri. A válogatott irodalom jegyzéke pedig több mint 300 publikációt sorol fel!) Az 1501—1545 között készült, illusztrált bázeli nyomtatványok lényegében időrendben kerültek ismertetésre. Legtöbb hely természetesen a bázeli könyvillusztrációk művészettörténeti meghatározásának jutott. Ennek során egy-egy mester meghatározása nemegyszer szinte önálló tanulmánynak is beillő indoklást kapott. Az illusztrációk vizsgálata során Hieronymus nem szorított kizárólag Bazelre, hanem az összefüggések mentén igen sok esetben kitekintést nyújtott a tágabb, európai könyvillusztrálásra. Ez érthető, hiszen a város, akárcsak maga Svájc, a három legnagyobb és legfejlettebb európai terület (Németország, Itália és Franciaország) között fekszik. Így pl. az ún. Kleopátra-címlapkeret (418. sz.) kapesán nem csupán Hans Holbeinnek bázeli felhasználásra készített fólió alakú metszetéről nyer az olvasó pontos beszámolót — beleértve az elkészült, de alkalmazásra soha nem került negyedréte alakú metszetet (418A sz.) is —, hanem a negyedréte alakú utánvésekről Bazelben (418a), Augsburgban (418), Kölnben (418c), Párizsban (418d), továbbá ugyanezekről nyolcadréte formátumban Kölnben kétszer

is (418e és 418f) és Mainzban (418g). Ráadásul az ismertetett — nem csupán bázeli — címlapkeretek előfordulásainak, nem ritkán igen terjedelmes jegyzékét is közölte a szerző. A valóban igen tartalmas szöveget az esetek jelentős részében — mintegy 170 lap terjedelemben — illusztrációk támasztják alá (Kleopátra esetében hat darab a 604–606. lapokon).

Bázel a tárgyalt évtizedekben Európa szellemi fővárosának mondható, ezért jelentős, hogy Hieronymus munkájában több magyar vonatkozás is található. Így Ptolemaeus arcképeinek ikonográfiája sorában kiemelést nyert a Budán 1467-ben írt és mintegy két évtizeddel később ugyanott illuminált korvina (477A sz. 581. l.). Részletes ismertetésre került Temesvári Pelbártnak, a nevezetes *Pomerium* szerzőjének jól ismert képe, amely őt gyümölcsös-kertben (pomerium) ülve ábrázolja (Augsburg 1502 — 219a sz. 192–193. l.). A legrészletesebb megtárgyalást természetesen a brassói születésű, Johannes Honter bázeli fametszői tevékenysége kapta egyrészt két csillagterképe, másrészt Erdély első részletes térképe alapján (478. sz. 591–592. l.), amelyekkel magyar részről viszonylag keveset foglalkoztak (vö. *Természettudományi Közöny* 1963. 131–133. l. — *Gutenberg Jahrbuch* 1986. 35–41. l.).

Kár, hogy Hieronymus szinte monumentálisnak mondható munkája csupán sokszorosított kiállítási katalógus formájában látott napvilágot. Ennek következtében több részletében nehézkes a kiadvány használata: az illusztrációk nem a szöveg megfelelő helyére törölve, de nem is külön táblákon, hanem túlnyomó többségükben csoportokba tömörítve kaptak helyet a kötet különböző részében, a különben kitűnő és sokrétű mutató által hivatkozott sorszám mindig csak a tétel elején nyert feltüntetést, ami — különösen hosszabb ismertetések esetében (pl. a 477. tétel 33 lapra terjed) — élőfej használatát indokolná stb. Így csak kívánni lehet, hogy a szerző hatalmas ismeretanyagát, amely a kiemelkedően jelentős, korai, bázeli könyvillusztrációról ad rendkívül jó áttekintést, még jobban rendezzen és a kitűnő tartalomhoz méltó kivitelű nyomtatott formában tegye közkinccsé.

BOBSA GEDEON

Wallfahrt kennt keine Grenzen. Katalog der Ausstellung im Bayerischen Nationalmuseum. München, 1984. 290 l.

A Bayerisches Nationalmuseum 1984. júniusa és októbere között mutatta be az európai zarándokutak emlékeit a kezde-

tektől a 19. századig. Érthetően nem törekedtek teljességre, inkább az emléktárgy sokrétűségét, a mindennapi élethez kötődését tárták az érdeklődők elé. A tematikusan majd földrajzi bontásban a zarándokutak irodalmát (itineraria), a zarándokok ábrázolásait, a fogadalmi adományokat, a zarándokjelvényeket, a zarándokok jogi helyzetét és a peregrinatiohoz leginkább kötődő szenteket ismerhetjük meg. A kiállításon magyar vonatkozású emlékek nem a peregrinationes maiores (Jeruzsálem, Róma, Compostella) anyagában, hanem a középeurópai jelentőségű búcsújáróhelyek (Aachen, Mariazell, Czestochova, a passai Mariahilf és Altötting) bemutatásakor fordultak elő. Leginkább Nagy Lajos király szerepe és adományai kerültek előtérbe (vö. a székesfehérvári Művészet I. Lajos korában kiállítás anyagával Nr. 11–18.). A búcsújárással kapcsolatos aprónyomatványok készítése (Devotionalien) már Gutenberg korától fellendült, amint azt a magyar király későbbi ábrázolásai — egészen a 19. századig — mutatják. Altötting — bár magyar zarándokairól is tudunk — a magyar kalandozások emlékét őrizte meg, amire J. Irsing *Historia d. Virginis Oetinganae libri III.* (München, 1643) művének rézmetszeti címlapja is utal. A Mariahilfer Bruderschaft bemutatott könyve, amelyet 1630 és 1705 között vezettek és magyar nevek találhatóak benne, ismét a műfaj kultúr-történeti hasznosíthatóságára hívja fel a figyelmet (vö. Pásztor L.: *A magyarság valóságos élete a Jagellók korában.* Bp. 1940). A mariazeili anyagból a Nagy Lajos fogadalmát ábrázoló W. I. Lamberti (1734) festményt, Karátsonyi Guidó gróf fogadalmi márvány ajándékát (1882), és 19. századi német és magyar nyelvű emléklapokat állítottak ki. A katalógus mellett egy színvonalas tanulmánykötetet is megjelentettek (*Themen zu einer Ausstellung...* Hrsg. v. L. Kriss—Rettenbeck—G. Möhler. 591. l.), ami azonban a hungarika vonatkozásokat nem gazdagította számottevően.

Csak sajnálhatjuk, hogy a kiállítás rendezésében segédkező külföldi kutatók között nem találunk magyar munkatársakat, mert ez a magyar vonatkozások háttérbe szorulását és a magyarországi közgyűjtemények anyagának távolmaradását eredményezte. Egy hazai hasonló tematikájú kiállítással még adósak maradtunk. Hasonló tematikájú kiállítást itthon is szívesen megnéznénk.

VESZPRÉMY LÁSZLÓ

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója
Műszaki szerkesztő: Sándor István
A kézirat nyomdába érkezett: 1986. I. 10 — Terjedelem: 11,90 (A/5) ív
87.15242 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Hazai György

TARTALOM

<i>Mészáros István</i> : Középkori hazai iskoláskönyvek	113
<i>Fehér Katalin</i> : Hegel eszméi XIX. századi tankönyveinkben	135
<i>Szabó György</i> : A Dunántúli Református Egyházkerület pápai Nagykönyvtárának története	149
<i>Penke Olga</i> : Diderot magyarországi fogadtatása a XIX. és XX. századi sajtó és könyvkiadás tükrében	173
<i>Huber Kálmánné</i> : A Minerva (1922—1943)	192
<i>Jónás Károly</i> : A Képviselőházi Könyvtár katalógus- és raktározási rendszerének fejlődése 1945 előtt	201

K Ö Z L E M É N Y E K

<i>Balázs Mihály—Monok István</i> : Szamosközy István és a Corvina	215
<i>Fekete Csaba</i> : Az első hazai konfirmációs agenda kiadásai és szerzője	219
<i>Bényei Miklós</i> : A Ráday-könyvtár megvételének terve a reformkori országgyűléseken	220
<i>Valkó Arisztid</i> : Toldy Ferenc javaslata könyvtárügyben	224
<i>Dóka Klára</i> : A pesti könyvkötők 1855-ben	226
<i>Szőnyi Éva</i> : A Fővárosi Lapok és Budavár visszafoglalásának kétszáz éves évfordulója	234
<i>Tokaji Nagy Erzsébet</i> : Adalékok Cserépfalvi Imre kiadói tevékenységéhez	237

S Z E M L E

<i>Magyar könyvészet, 1921—1944. 2. Társadalomtudományok. Szerk. Komjáthy Miklósné. Bp. 1985. (Kelecsényi Ákos) .....</i>	<i>244</i>
<i>Pierre Riché—Guy Lobrichon (szerk.): Le Moyen Age et la Bible. Paris, 1984. (Török József) .....</i>	<i>245</i>
<i>Hieronimus, Frank: Oberrheinische Buchillustration 1—2. Basel, 1983—1984. (Borsa Gedeon) .....</i>	<i>246</i>
<i>Wallfahrt kennt keine Grenzen. Katalog der Ausstellung im Bayerischen Nationalmuseum. München, 1984. (Veszprémy László) .....</i>	<i>247</i>

SOMMAIRE

<i>Mészáros, István</i> : Des livres scolaires en Hongrie au moyen-âge.....	113
<i>Fehér, Katalin</i> : Les idées de Hegel dans nos manuels scolaires aux XIX ^e siècle...	135
<i>Szabó, György</i> : L'histoire de la grande bibliothèque de Pápa de la Conscription Ecclesiastique Réformée de Transdanubie	149
<i>Penke, Olga</i> : La réception de Diderot en Hongrie reflété par la presse et l'édition des livres aux XIX ^e et XX ^e siècles	173
<i>Huber, Mme Kálmán</i> : La revue <i>Minerva</i> (1922—1943)	192
<i>Jónás, Károly</i> : L'évolution du système de catalogues et d'emmagasinage de la Bibliothèque du Parlement avant 1945	201

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Balázs, Mihály—Monok, István</i> : István Szamosközy et la Corvina	215
<i>Fekete, Csaba</i> : Les éditions et l'auteur de la première agenda de confirmation de Hongrie	219
<i>Bényei, Miklós</i> : Le projet de l'acquisition de la Bibliothèque Ráday au parlement à l'âge des réformes	220
<i>Valkó, Arisztid</i> : La proposition de Ferenc Toldy dans une affaire de bibliothèque	224
<i>Dóka, Klára</i> : Les relieurs de livres de Pest en 1855	226
<i>Szönyi, Éva</i> : La revue <i>Fővárosi Lapok</i> (Feuilles de la Capitale) et le bi-centenaire de la reconquête de la forteresse de Buda	234
<i>Tokaji Nagy, Erzsébet</i> : Contributions à l'activité d'éditeur d'Imre Cserépfalvi.....	237

REVUE

Bibliographie Hongroise, 1921—1944. Vol. 2. Sciences sociales. Réd. par M ^{me} Miklós Komjáthy. Bp. 1985. (<i>Kelecsényi, Ákos</i>)	244
Pierre Riché—Guy Lobrichion (réd.): Le Moyen Age et la Bible. Paris, 1984. (<i>Török, József</i>)	245
<i>Hieronymus, Frank</i> : Oberrheinische Buchillustration. 1—2. Basel, 1983—1984. (<i>Borsa, Gedeon</i>)	246
Wallfahrt kennt keine Grenzen. Katalog der Ausstellung im Bayerischen National- museum. München, 1984. (<i>Veszprémy, László</i>)	247